

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA – 4101-30-03/2012

P/12/067

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice

T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30

lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/12/067 – Wychowanie fizyczne i sport w szkołach publicznych i niepublicznych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Stefania Zalewska, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 83535 z dnia 18 października 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Katowicach, ul. Sienkiewicza 7a, 40-039 Katowice, REGON: 276554291, zwany dalej „Zespołem Szkół” lub „ZSO”.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Witold Terlecki, Dyrektor (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie¹ działalność Zespołu Szkół w zakresie organizacji i realizacji kształcenia z wychowania fizycznego w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Ocenę negatywną uzasadnia zakres, waga i skutki nieprawidłowości, które w szczególności polegały na:

- nieprzestrzeganiu zasad dopuszczenia do użytku szkolnego programów nauczania wychowania fizycznego;
- niezrealizowaniu w cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012 w Gimnazjum w 3 z 4 grup ćwiczeniowych wychowania fizycznego od 13 do 15, a w pozostałej grupie 1 z 33 wymagań szczegółowych podstawy programowej wychowania fizycznego, zawartej w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół², co w konsekwencji uniemożliwiało osiągnięcie celów kształcenia z przedmiotu na tym etapie edukacji;
- niezgodności wewnątrzszkolnego systemu oceniania uczniów z wychowania fizycznego z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobów oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych³;

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17, zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie podstawy programowej z 2008 r.”. Od dnia 1 września 2012 r. obowiązuje załącznik nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w tej samej sprawie z dnia 27 sierpnia 2012 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 977), zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie podstawy programowej z 2012 r.”.

³ Dz. U. Nr 83, poz. 562 ze zm., zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie oceniania”

- d) niestosowaniu obowiązujących procedur w sytuacji wypadków uczniów na zajęciach z wychowania fizycznego.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Przestrzeganie zasad kształcenia z zakresu wychowania fizycznego i uprawiania sportu szkolnego

1.1 Organizacja zajęć wychowania fizycznego w systemie klasowo-lekcyjnym

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą, w ramach Zespołu Szkół funkcjonowało Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Mikołaja Kopernika, zwane dalej „Liceum” oraz Gimnazjum nr 24 z Językiem Nauczania Francuskim im. Mikołaja Kopernika, zwane dalej „Gimnazjum”. Zarówno Liceum, jak i Gimnazjum są szkołami publicznymi.

(dowód: akta kontroli, str. 4)

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 zajęcia wychowania fizycznego odbywały się w 17 oddziałach (6 oddziałach Gimnazjum i 11 oddziałach Liceum) dla odpowiednio 559, 574 i 580 uczniów. W każdym roku szkolnym zajęcia były prowadzone w 29 grupach, przy czym ich liczebność nie przekraczała 26 uczniów, zgodnie z § 6 ust. 5 i 5a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych⁴. Zgodnie z art. 13a ust. 2a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁵ zapewniono 4-godzinny tygodniowy wymiar obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego dla uczniów kl. I-III Gimnazjum i 3-godzinny tygodniowy obowiązkowy wymiar zajęć wychowania fizycznego dla uczniów kl. I-III Liceum, oddzielnie dla dziewcząt i chłopców.

(dowód: akta kontroli, str. 5-11)

1.2 Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą, w Gimnazjum realizowano obowiązkowe zajęcia wychowania fizycznego w formach do wyboru przez uczniów, tj. jako zajęcia sportowe, rekreacyjne i aktywne formy turystyki, o których mowa w § 1 rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej: z dnia 19 sierpnia 2009 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji dwóch godzin obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego⁶ oraz z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego⁷.

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 ww. formą zajęć objęto 6 oddziałów klas I-III Gimnazjum w wymiarze 1 godziny tygodniowo. Dyrektor ZSO przygotowywał na kolejne lata ofertę realizacji zajęć do wyboru przez uczniów, biorąc pod uwagę bazę, którą dysponuje szkoła, możliwości kadrowe oraz zainteresowania uczniów.

W roku szkolnym 2009/2010 uczniowie Gimnazjum uczestniczyli w zajęciach: koszykówki (70 uczniów), siatkówki (187 uczniów), pływania (81 uczniów), ćwiczeń

⁴ Dz. U. 15, poz. 142, ze zm. zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie ramowych planów nauczania”.

⁵ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm., zwanej dalej „u.s.o.”.

⁶ Dz. U. Nr 136, poz. 1116, zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie dopuszczalnych form zajęć z 2009 r.”

⁷ Dz. U. Nr 175, poz. 1042, zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie dopuszczalnych form zajęć z 2011 r.”

ogólnorozwojowych na atlasie (38 uczniów) oraz w wycieczkach górskich organizowanych okazjonalnie (51 uczniów).

W roku szkolnym 2010/2011 uczniowie Gimnazjum uczestniczyli w zajęciach: koszykówki (72 uczniów), siatkówki (213 uczniów), pływania (67 uczniów), ćwiczeń ogólnorozwojowych na atlasie (51 uczniów), fitnessu (75 uczniów) oraz w wycieczkach górskich (59 uczniów).

W roku szkolnym 2011/2012 uczniowie Gimnazjum uczestniczyli w zajęciach: koszykówki (76 uczniów), siatkówki (184 uczniów), pływania (78 uczniów), ćwiczeń ogólnorozwojowych na atlasie (23 uczniów), fitnessu (139 uczniów) oraz w wycieczkach górskich organizowanych okazjonalnie (86 uczniów).

Niektórzy uczniowie uczestniczyli w kilku formach ww. zajęć.

Zajęciami z pływania w ww. latach objęto odpowiednio: 14,5%, 11,7% i 13,4% uczniów Zespołu.

W okresie objętym kontrolą w ZSO nie skorzystano w Liceum z możliwości wynikających z § 1 rozporządzeń w sprawie dopuszczalnych form realizacji zajęć z 2009 r. i 2011 r., stosownie do których zajęcia wychowania fizycznego mogą być organizowane przez szkołę, jako zajęcia do wyboru przez uczniów: sportowe, sprawnościowo - zdrowotne, rekreacyjno-zdrowotne, taneczne lub w formie aktywnej turystyki.

(dowód: akta kontroli, str. 12-14, 22)

1.3 Oferta nadobowiązkowych pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą w Zespole Szkół nie zorganizowano nadobowiązkowych pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych. Dyrektor wyjaśnił, że przyczyną ich nieprowadzenia było maksymalne obłożenie sali gimnastycznej (codziennie od 7¹⁰ do 18⁴⁰) realizacją obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, w tym czwartej godziny, w formie do wyboru przez uczniów oraz zajęć wynikających z ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela⁸.

(dowód: akta kontroli, str. 22, 23, 24)

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 łączny tygodniowy wymiar zajęć prowadzonych przez pięciu nauczycieli wychowania fizycznego wynikający z art. 42 ust. 2 pkt 2 ustawy Karta Nauczyciela wynosił odpowiednio: 4, 5,8 i 6,5 godziny. W ramach ww. godzin nauczyciele prowadzili: zajęcia sportowe (siatkówka, koszykówka, piłka ręczna, narciarstwo), zdrowotno-rekreacyjne (aerobik, zajęcia ogólnorozwojowe) oraz inne (brydż). W zajęciach uczestniczyło⁹ 680 uczniów w roku szkolnym 2009/2010, 1465 uczniów w 2010/2011 oraz 967 uczniów w roku szkolnym 2011/2012. Tematykę przeprowadzonych zajęć, liczbę zrealizowanych godzin i obecności uczniów nauczyciele odnotowywali w dziennikach zajęć, zgodnie z § 11a ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji¹⁰.

(dowód: akta kontroli, str. 25-26)

⁸ Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, ze zm., zwanej dalej „ustawą Karta Nauczyciela”.

⁹ Niektórych uczniów ujęto kilkakrotnie, gdyż uczestniczyli w kilku formach zajęć.

¹⁰ Dz. U. Nr 23, poz. 225, ze zm.

1.4 Organizacja zajęć korekcyjnych dla uczniów z wadami postawy i zagrożonych nadwagą lub otyłością

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w ZSO nie zorganizowano zajęć korekcyjnych dla osób z wadami postawy, nadwagą lub otyłością. Dyrektor dysponował danymi o skali problemów zdrowotnych wśród uczniów. Liczba uczniów ZSO z rozpoznanymi wadami postawy, nadwagą lub otyłością wynosiła w kolejnych latach szkolnych odpowiednio: 227 spośród 559 (tj. 40,6%), 232 spośród 574 (40,4%), 247 spośród 580 (42,5%). Najczęściej występującymi dysfunkcjami wśród uczniów były odpowiednio: asymetrie w budowie ciała, wzmożone lordozy, kifozy skrócenia kończyny dolnej rozpoznane u: 106, 107 i 102 uczniów, skolioza i płaskostopie rozpoznane u: 91, 90, 94 uczniów, nadwaga, otyłość lub niedowaga rozpoznane u: 36, 45 i 51 uczniów.

Dyrektor ZSO wyjaśnił, że nie prowadzono zajęć korekcyjnych, ponieważ rodzice nie zgłaszali potrzeb w zakresie organizacji tego typu zajęć.

(dowód: akta kontroli str. 27, 28, 29, 30)

1.5 Dopuszczenie do użytku szkolnych programów nauczania wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

Według szkolnego zestawu programów nauczania ZSO na poszczególnych etapach edukacji dopuszczono do użytku następujące programy nauczania wychowania fizycznego:

- 1) Kierczak U., Glos T.: *Program wychowania fizycznego dla czterech etapów edukacyjnych. Od zabawy do sportu i rekreacji. Część 4. Sport i Rekreacja*. WSiP 2002 r., (DKW-4014-88/01; ZSO1-64/09, ZSO1-60/10, ZSO1-45/11, ZSO1-102/2012, ZSO1-103/2012), obowiązujący w kl. I-III Liceum, w okresie 2009/2010-2011/2012 oraz w kl. II i III Liceum, w roku szkolnym 2012/2013;
- 2) Program autorski nauczycieli ZSO *Program nauczania wychowania fizycznego dla uczniów I LO im. Mikołaja Kopernika w Katowicach* (ZSO1-100/2012), obowiązujący w kl. I Liceum, w roku szkolnym 2012/2013;
- 3) Kierczak U., Glos T.: *Program wychowania fizycznego dla czterech etapów edukacyjnych. Od zabawy do sportu i rekreacji. Część 3. Sport, Zabawa i Rekreacja*. WSiP 2002 r., (DKW-4014-88/01; ZSO1-27/09), obowiązujący w roku szkolnym 2009/2010, w kl. I, II i III Gimnazjum;
- 4) *Aneks do programu wychowania fizycznego U. Kierczak, T. Glos Sport, Zabawa i Rekreacja. III etap edukacyjny*, (ZSO1-28/09) obowiązujący w roku szkolnym 2009/2010, w kl. I Gimnazjum;
- 5) Kierczak U., Glos T.: *Program wychowania fizycznego dla czterech etapów edukacyjnych. Od zabawy do sportu i rekreacji. Część 3. Sport, Zabawa i Rekreacja*. WSiP 2002 r., (DKW-4014-88/01; ZSO1-31/10), obowiązujący w roku szkolnym 2010/2011, w kl. III Gimnazjum;
- 6) Kierczak U., Janota J.: *Koncepcja edukacji fizycznej. Zdrowie-Sport-Rekreacja. Gimnazjum. Program nauczania i propozycje zajęć fakultatywnych*. OW „Impuls” 2009 r., (ZSO1-30/10), obowiązujący w roku szkolnym 2010/2011, w kl. I, II Gimnazjum;
- 7) Kierczak U., Janota J.: *Koncepcja edukacji fizycznej. Zdrowie-Sport-Rekreacja. Gimnazjum. Program nauczania i propozycje zajęć fakultatywnych*. OW „Impuls” 2009 r., (ZSO1-19/11), obowiązujący w roku szkolnym 2011/2012, w kl. I-III Gimnazjum;
- 8) Kierczak U., Janota J.: *Koncepcja edukacji fizycznej. Zdrowie-Sport-Rekreacja. Gimnazjum. Program nauczania i propozycje zajęć*

fakultatywnych. OW „Impuls” 2009 r., (ZSO1-101/2012), obowiązujący w roku szkolnym 2012/2013, w kl. I-III Gimnazjum.

(dowód: akta kontroli str. 31, 32, 33-47)

Przed dopuszczeniem do użytku w roku szkolnym 2012/2013, w kl. I Liceum Programu nauczania wychowania fizycznego dla uczniów I LO im. Mikołaja Kopernika w Katowicach, Dyrektor ZSO skorzystał z uprawnienia, wynikającego z § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników¹¹, do zasięgnięcia od nauczycieli opinii o zgodności programu nauczania ogólnego z podstawą programową kształcenia ogólnego i dostosowania programu do potrzeb i możliwości uczniów, dla których jest przeznaczony. Pisemną opinię potwierdzającą zgodność ww. programu z podstawą programową i jego przystosowanie do potrzeb uczniów oraz szkolnej bazy sportowej i tradycji szkoły sporządził nauczyciel dyplomowany wychowania fizycznego II LO w Katowicach. Pozytywną opinię w tym zakresie wyrazili również nauczyciele zatrudnieni w ZSO (2 osoby).

(dowód: akta kontroli str. 80-81, 70-72)

W latach szkolnych 2010/2011 – 2011/2012 w Gimnazjum był stosowany program Kierczak U., Janota J.: *Koncepcja edukacji fizycznej. Zdrowie-Sport-Rekreacja. Gimnazjum. Program nauczania i propozycje zajęć fakultatywnych. OW „Impuls” 2009 r.*, który spełniał wymagania dla programów kształcenia ogólnego określone w § 4 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników¹², gdyż zawierał w pełni treści nauczania odnoszące się do wymagań szczegółowych zawartych w pozycji wychowanie fizyczne III etap edukacyjny, treści nauczania załącznika nr 4 do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej z 2008 r. Ten sam program nauczania stosowany jest w Gimnazjum w roku szkolnym 2012/2013.

(dowód: akta kontroli str. 68-69)

Zespół Szkół zapewniał obiekty sportowe, urządzenia i wyposażenie niezbędne do realizacji treści dopuszczonego programu nauczania wychowania fizycznego dla Gimnazjum. ZSO dysponował własnymi obiektami sportowymi, urządzeniami i wyposażeniem do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego. Ponadto w miarę potrzeb korzystano bezumownie i nieodpłatnie z obiektów sportowych Akademii Wychowania Fizycznego oraz z basenu przy II LO w Katowicach.

(dowód: akta kontroli str. 90-92)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W roku szkolnym 2009/2010 dopuszczono do użytku w kl. I Gimnazjum tzw. *Aneks do programu wychowania fizycznego U. Kierczak, T. Glos Sport, Zabawa i Rekreacja. III etap edukacyjny.* (ZSO1-28/09). Dokument miał formę rozkładu materiału nauczania (planu dydaktycznego) do programu nauczania wychowania fizycznego U. Kierczak, T. Glos. Było to niezgodne z § 2 ust. 2 rozporządzenia w sprawie dopuszczania programów nauczania z 2009 r., w myśl którego dopuszczeniu podlegają programy nauczania. Natomiast ww. rozkład materiału

¹¹ Dz. U. z 2012 r. poz. 752.

¹² Dz. U. Nr 89, poz. 730, zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie dopuszczania programów nauczania z 2009 r.” Rozporządzenie utraciło moc 18 lipca 2012 r.

nie uwzględniał wymagań dla programów nauczania ogólnego określonych w § 4 ww. rozporządzenia.

(dowód: akta kontroli str. 37-38, 54-62)

Dyrektor ZSO wyjaśnił, że przyczyną dopuszczenia ww. *Aneksu* był brak w roku szkolnym 2009/2010 programu wychowania fizycznego dla III etapu edukacyjnego, który byłby zgodny z treściami nowej podstawy programowej. Podjęto wobec tego decyzję o stworzeniu rozkładu materiału dla całego etapu edukacyjnego w oparciu o nową podstawę programową i dotychczasowy program. W kolejnym roku szkolnym *Aneks* został zastąpiony *Koncepcją edukacji fizycznej: Zdrowie –Sport-Rekreacja. Gimnazjum. Program nauczania i propozycje zajęć fakultatywnych*. U. Kierczak, J. Janota.

(dowód: akta kontroli str. 48-51)

2. W latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 Dyrektor ZSO nie zasięgał opinii Rady Pedagogicznej w sprawie zaproponowanych przez nauczycieli wychowania fizycznego programów nauczania do Gimnazjum i Liceum. Było to niezgodne z art. 22a ust. 2 u.s.o., w myśl którego dyrektor dopuszcza do użytku w danej szkole zaproponowany przez nauczyciela program nauczania, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej.

Dyrektor ZSO podał, że niepozyskanie wymaganej opinii wynikało z przeoczenia.

(dowód: akta kontroli str. 19, 20-21, 84)

1.6 Realizacja programów nauczania wychowania fizycznego

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą zajęcia wychowania fizycznego odbywały się w sali gimnastycznej, na pływalni, na boiskach szkolnych i w terenie. Analizie poddano realizację, w cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012, wymagań szczegółowych wychowania fizycznego określonych w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej z 2008 r., w dwóch (tj. we wszystkich) oddziałach Gimnazjum (osobno w grupach ćwiczeniowych: 1A i 1B oraz 2A i 2B, prowadzonych przez różnych nauczycieli). Zajęcia wychowania fizycznego w badanych grupach zrealizowano, w wymiarze odpowiednio: 403, 401, 405 i 413 godzin, w ww. cyklu kształcenia, spełniając normę co najmniej 385 godzin określoną w załączniku nr 6a do rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r.

(dowód: akta kontroli str. 94-97, 98-102)

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w Liceum realizowano międzyprzedmiotową ścieżkę edukacyjną *Edukacja prozdrowotna*, którą określono w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹³. Realizację treści ww. ścieżki edukacyjnej zaplanowano i realizowano w zakresie kilku przedmiotów, w tym m.in. w ramach: biologii, geografii, wychowania fizycznego, przysposobienia obronnego, języków: angielskiego, francuskiego, niemieckiego, rosyjskiego oraz podczas godzin do dyspozycji wychowawcy.

(dowód: akta kontroli str. 110-130)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

¹³ Dz. U. Nr 51, poz. 458 ze zm., zwanym dalej „rozporządzeniem w sprawie podstawy programowej z 2002 r.”.

W badanych oddziałach Gimnazjum, w ww. okresie nie zrealizowano w pełni wymagań, określonych w pozycji wychowanie fizyczne III etap edukacyjny treści nauczania załącznika nr 4 do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej z 2008 r., w tym wymagań bloku *Edukacji zdrowotnej*, do czego na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 4 lit. a u.s.o. jest zobowiązana szkoła publiczna. Z zapisów tematów w dziennikach lekcyjnych wynika, że w grupie ćwiczeniowej 1A nie wykonano zajęć związanych z realizacją 13¹⁴ (39,4%) z 33 wymagań szczegółowych podstawy programowej z 2008 r. Dwa wymagania (6%) zrealizowano częściowo¹⁵. W grupie 1B nie przeprowadzono zajęć związanych z realizacją 15¹⁶ (45,5%) z 33 wymagań szczegółowych ww. podstawy programowej. Jedno wymaganie (3%) zrealizowano częściowo¹⁷. W grupie 2A nie wykonano zajęć związanych z realizacją 1¹⁸ (3%) z 33 wymagań szczegółowych podstawy programowej z 2008 r. Dwa wymagania (6%) zrealizowano częściowo¹⁹. W grupie 2B nie przeprowadzono zajęć związanych z realizacją 14²⁰ (42,4%) z 33 ww. wymagań.

Za powyższą nieprawidłowość odpowiadają nauczyciele wychowania fizycznego, którzy, stosownie do art. 6 pkt 1 ustawy Karta Nauczyciela, obowiązani są rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły, w tym funkcją dydaktyczną oraz Dyrektor, który zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 u.s.o., w związku z art. 33 ust. 2 pkt 2, sprawuje nadzór pedagogiczny, m.in. w zakresie realizacji podstawy programowej.

(dowód: akta kontroli str. 94-97, 98-102)

Dyrektor ZSO wyjaśnił, iż był przekonany o zrealizowaniu podstawy programowej w każdej z klas, ponieważ nauczyciele informowali go o tym fakcie pisemnie.

(dowód: akta kontroli str. 135-136)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w Gimnazjum nie wykorzystano w pełni *zalecanych warunków i sposobów realizacji* wychowania fizycznego na III etapie edukacji w zakresie edukacji zdrowotnej, określonych w załączniku nr 4 do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej z 2008 r., w tym m.in.:

- nie koordynowano działań nauczycieli różnych przedmiotów z zakresu edukacji zdrowotnej,
- nie zapewniono warunków skuteczności ww. zajęć, ponieważ przy ich prowadzeniu nie uwzględniono metod i technik aktywizujących i interaktywnych, w tym szczególnie metody projektu i portfolio.

¹⁴ W bloku tematycznym nr 1 odnośnie diagnozy sprawności i aktywności fizycznej oraz rozwoju fizycznego nie zrealizowano wymagań szczegółowych: 1.2., 1.3.; w bloku tematycznym nr 2 odnośnie treningu zdrowotnego nie zrealizowano wymagania szczegółowego 2.6.; w bloku tematycznym nr 4 odnośnie bezpiecznej aktywności fizycznej i higieny osobistej nie zrealizowano wymagania szczegółowego 4.4.; w bloku tematycznym nr 6 odnośnie tańca nie zrealizowano wymagania 6.1.; w bloku tematycznym nr 7 odnośnie edukacji zdrowotnej nie zrealizowano wymagań szczegółowych: 7.1., 7.3., 7.4., 7.5., 7.6., 7.7., 7.8., 7.9.

¹⁵ W bloku tematycznym nr 2 odnośnie treningu zdrowotnego częściowo zrealizowano wymaganie szczegółowe 2.1.; w bloku tematycznym nr 7 odnośnie edukacji zdrowotnej częściowo zrealizowano wymaganie szczegółowe 7.2.

¹⁶ W bloku tematycznym nr 1 odnośnie diagnozy sprawności i aktywności fizycznej oraz rozwoju fizycznego nie zrealizowano wymagań szczegółowych: 1. 2., 1.3.; w bloku tematycznym nr 2 odnośnie treningu zdrowotnego nie zrealizowano wymagania szczegółowego 2.2., 2.6., 2.8; w bloku tematycznym nr 4 odnośnie bezpiecznej aktywności fizycznej i higieny osobistej nie zrealizowano wymagania szczegółowego 4.3.; w bloku tematycznym nr 6 odnośnie tańca nie zrealizowano wymagania 6.1.; w bloku tematycznym nr 7 odnośnie edukacji zdrowotnej nie zrealizowano wymagań szczegółowych: 7.2., 7.3., 7.4., 7.5., 7.6., 7.7., 7.8., 7.9.

¹⁷ W bloku tematycznym nr 2 odnośnie treningu zdrowotnego częściowo zrealizowano wymaganie szczegółowe 2.1.

¹⁸ W bloku tematycznym nr 2 odnośnie treningu zdrowotnego nie zrealizowano wymagania szczegółowego 2.3.

¹⁹ W bloku tematycznym nr 2 odnośnie treningu zdrowotnego częściowo zrealizowano wymaganie szczegółowe 2.1., 2.6.

²⁰ W bloku tematycznym nr 1 odnośnie diagnozy sprawności i aktywności fizycznej oraz rozwoju fizycznego nie zrealizowano wymagań szczegółowych: 1. 1., 1.2.; w bloku tematycznym nr 2 odnośnie treningu zdrowotnego nie zrealizowano wymagań szczegółowych 2.1., 2.3., 2.5., 2.6., 2.7.; w bloku tematycznym nr 4 odnośnie bezpiecznej aktywności fizycznej i higieny osobistej nie zrealizowano wymagań szczegółowych 4.3., 4.4.; w bloku tematycznym nr 6 odnośnie tańca nie zrealizowano wymagania 6.1.; w bloku tematycznym nr 7 odnośnie edukacji zdrowotnej nie zrealizowano wymagań szczegółowych: 7.1., 7.2., 7.3., 7.9.

(dowód: akta kontroli str. 103-106)

W roku szkolnym 2012/2013, w zakresie wdrażania w klasie I Liceum *Edukacji zdrowotnej* z wykorzystaniem *zalecanych warunków i sposobów realizacji*, określonych w załączniku nr 4 do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej z 2012 r., do dnia zakończenia czynności kontrolnych:

- nie przyjęto zasad koordynacji i współdziałania nauczycieli różnych przedmiotów, w tym z pielęgniarką szkolną,
- nie uwzględniono w programie nauczania wychowania fizycznego metod i technik aktywizujących oraz interaktywnych.

(dowód: akta kontroli str. 107-109)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność w badanym obszarze.

2. Funkcjonowanie wewnątrzszkolnego systemu oceniania osiągnięć uczniów z przedmiotu wychowanie fizyczne w zakresie mierzenia postępów uczniów z wychowania fizycznego

2.1 Zgodność wewnątrzszkolnego oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego z obowiązującymi przepisami prawa i stosowanie przez nauczycieli wychowania fizycznego przyjętych zasad oceniania

Opis stanu faktycznego

W ZSO w kontrolowanym okresie obowiązywał *Wewnątrzszkolny system oceniania* (WSO) z 31 sierpnia 2011 r. określony w rozdziale X Statutu Szkoły. Upřednio obowiązywały WSO z 31 sierpnia 2010 r. i 3 września 2009 r. Ponadto 31 sierpnia 2011 r. wprowadzono *Przedmiotowy system oceniania z wychowania fizycznego* (PSO), który poprzedzały PSO na rok szkolny 2010/2011 i 2009/2010. W ramach WSO ustalono, że informacje o osiągnięciach i postępach ucznia w nauce nauczyciel przedstawia uczniowi na bieżąco, a rodzicom podczas zebrań klasowych oraz podczas indywidualnych konsultacji z nimi (§ 118 ust. 5 Statutu). Ponadto określono, że przy uzasadnieniu ustalonej oceny *nauczyciel daje uczniom wskazówki w jaki sposób mogą poprawić swoje osiągnięcia edukacyjne, a uzasadnienie powinno być sformułowane w sposób życzliwy dla ucznia i powinno uwzględniać jego wysiłek w uzyskaniu osiągnięć edukacyjnych; w uzasadnieniu nauczyciel stosuje zasadę pierwszeństwa dla zalet* (§ 119 ust. 1), spełniając wymóg w tym zakresie § 5 ust. 2 rozporządzenia w sprawie oceniania.

(dowód: akta kontroli, str. 137-140)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dla różnych programów, w tym podstaw programowych²¹, obowiązujących w okresie objętym kontrolą w Gimnazjum i w Liceum, nauczyciele wychowania fizycznego nie sformułowali (w ramach PSO) odrębnych wymagań edukacyjnych z tego przedmiotu, wynikających z ww. podstaw i uwzględniających je realizowanych programów nauczania, które służą do

²¹ W okresie objętym kontrolą Gimnazjum realizowało podstawę programową z 2008 r., a Liceum podstawę programową określoną w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej z 2002 r.

rozpoznawania przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności oraz są niezbędne do wystawienia uczniom poszczególnych śródrocznych i rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych zajęć edukacyjnych odpowiednio do § 2 ust. 2 i § 3 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia w sprawie oceniania.

(dowód: akta kontroli, str. 137-140)

2. Przy ustalaniu oceny klasyfikacyjnej śródrocznej i rocznej z wychowania fizycznego w PSO dopuszczono do uwzględniania kryteriów, które zgodnie z § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie oceniania, powinny być uwzględniane wyłącznie przy ustalaniu oceny z zachowania, tj. m.in.: obecność ucznia na zajęciach obowiązkowych, wybitną frekwencję, wykonywanie poleceń nauczyciela, dbałość o bezpieczeństwo i zdrowie własne i innych osób oraz dezorganizację zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych.

(dowód: akta kontroli, str. 137-140)

Za powyższe nieprawidłowości odpowiada dyrektor, który zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty w związku z art. 33 ust. 2 pkt 3 sprawuje nadzór pedagogiczny, m.in. w zakresie przestrzegania zasad oceniania oraz nauczyciele wychowania fizycznego, którzy, stosownie do art. 6 ustawy Karta Nauczyciela, obowiązani są rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym stanowiskiem.

Dyrektor ZSO wyjaśnił, że w związku ze stwierdzonymi *niedociągnięciami* rozpoczęto prace w celu dostosowania zapisów PSO do wymagań rozporządzenia w sprawie oceniania, natomiast dbałość o bezpieczeństwo uczniów jest priorytetem podczas zajęć wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli, str. 145-146, 147-148)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Niezgodność systemu oceniania z wychowania fizycznego w Gimnazjum z rozporządzeniem w sprawie oceniania oraz niedostosowanie go do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r., w tym niesformułowanie wymagań edukacyjnych wynikających z ww. podstawy spowodowało, że ocenianiu podlegały m.in. umiejętności ruchowe uczniów (piłka siatkowa, piłka koszykowa, piłka nożna, rugby, gimnastyka, lekkoatletyka) oraz aktywność²². Sporadycznie natomiast sprawdzano i oceniano osiągnięcia uczniów Gimnazjum z edukacji zdrowotnej.

(dowód: akta kontroli, str. 141-144)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność w badanym obszarze.

3. Skuteczność działań zmierzających do zapewnienia aktywnego udziału uczniów w zajęciach wychowania fizycznego

3.1 Frekwencja uczniów na lekcjach wychowania fizycznego

Opis stanu
faktycznego

Frekwencja uczniów Gimnazjum na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 wyniosła odpowiednio 90,91%, 91,55% i 92,06%, natomiast na obowiązkowych zajęciach z wychowania fizycznego odpowiednio 90,69%, 88,85% i 92,29%, tj. o 0,22 i 2,7 punktów procentowych mniej

²² Na podstawie analizy oceniania uczniów z dwóch klas III Gimnazjum roku szkolnego 2011/2012.

w latach 2009/2010-2010/2011 i 0,23 % więcej w roku szkolnym 2011/2012 w stosunku do ww. frekwencji ogółem na zajęciach edukacyjnych.

Frekwencja uczniów Liceum na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 wyniosła odpowiednio 87,78%, 88,01% i 86%, natomiast na obowiązkowych zajęciach z wychowania fizycznego odpowiednio 85,58%, 83,07% i 82,29%, tj. o 2,2; 4,94; 3,71 punktów procentowych mniej w stosunku do ww. frekwencji ogółem na zajęciach edukacyjnych.

(akta kontroli, str. 180, 181)

Przeprowadzone badanie udziału uczniów Gimnazjum w lekcjach wychowania fizycznego (łącznie 670 zapisanych – w osobogodzinach – w 12 grupach) w wybranym tygodniu zajęć od 5 do 9 listopada 2012 r. wykazało obecność na poziomie 89,85%. Liczba uczniów obecnych niećwiczących (67 osobogodzin) do uczniów zapisanych (670 osobogodzin) i do uczniów obecnych (602 osobogodzin) stanowiła odpowiednio 10% i 11,13%. Liczba uczniów niećwiczących, jako suma nieobecnych i niećwiczących, wynosiła 135 osobogodzin, co stanowiło 20,15% uczniów zapisanych. Przyczynami niećwiczenia uczniów na zajęciach wychowania fizycznego były zwolnienia z wykonywania ćwiczeń: 14 osobogodzin decyzją Dyrektora (2,32% obecnych na zajęciach), 6 osobogodzin przez lekarza (1%), 25 osobogodzin przez rodziców (4,15%), 17 osobogodzin (2,83%) z powodu braku stroju oraz 5 osobogodzin z innych powodów, np. niedyspozycji (0,83%).

(akta kontroli, str. 182)

Badanie udziału uczniów Liceum w lekcjach wychowania fizycznego (łącznie 997 zapisanych – w osobogodzinach – w 21 grupach) w wybranym tygodniu zajęć od 5 do 9 listopada 2012 r. wykazało obecność na poziomie 68,30%. Liczba uczniów obecnych niećwiczących (54 osobogodzin) do uczniów zapisanych (997 osobogodzin) i do uczniów obecnych (681 osobogodzin) stanowiła odpowiednio 5,42% i 7,93%. Liczba uczniów niećwiczących, jako suma nieobecnych i niećwiczących, wynosiła 368 osobogodzin, co stanowiło 36,91% uczniów zapisanych. Przyczynami niećwiczenia uczniów na zajęciach wychowania fizycznego były zwolnienia z wykonywania ćwiczeń: 16 osobogodzin decyzją Dyrektora (2,35% obecnych na zajęciach), 6 osobogodzin przez lekarza (0,88%), 10 osobogodzin przez rodziców (1,47%), 9 osobogodzin (1,32%) z powodu braku stroju oraz 13 osobogodzin z innych powodów, np. niedyspozycji (1,91%).

(akta kontroli, str. 183)

3.2 Decyzje Dyrektora Zespołu w sprawie zwolnienia uczniów z zajęć wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

W okresie 2009/2010-2011/2012 liczba uczniów Gimnazjum zwolnionych z czynnego udziału w lekcjach wychowania fizycznego, na podstawie decyzji Dyrektora Zespołu Szkół wynosiła odpowiednio: 14, 8 i 14, tj.: 6,67%, 3,75% i 6,51% ogółu uczniów Gimnazjum w poszczególnych latach szkolnych ww. okresu. Natomiast liczba zwolnionych uczniów Liceum wynosiła w poszczególnych latach szkolnych okresu objętego kontrolą: 70, 57 i 76, co stanowiło odpowiednio: 20,11%, 15,79% i 21,05% ogółu uczniów Liceum.

(dowód: akta kontroli, str. 179-181)

Każda decyzja, spośród 239 zbadanych, zgodnie z przyjętą w ZSO procedurą, zawierała: dane dotyczące zwalnianego ucznia (imię, nazwisko, klasę) oraz określenie czasu na jaki uczeń został zwolniony. W ich uzasadnieniu podawano m.in. informację o zaświadczeniu/opinii lekarskiej i określonym w niej okresie zwolnienia, który był

zgodny z okresem, na jaki Dyrektor ZSO zwalniał ucznia z udziału w zajęciach. Objęte badaniem decyzje zostały podjęte zgodnie z wymaganiami wynikającymi z § 8 rozporządzenia w sprawie oceniania. W przypadku 182 decyzji ZSO nie posiadał dokumentów, które stanowiły podstawę ich wydania, tj. opinii lekarza i wniosku rodziców/opiekunów ucznia. Dyrektor wyjaśnił, że po zakończeniu danego roku szkolnego były one niszczone przez nauczycieli wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli, str. 186-198, 199)

3.3 Udział uczniów we współzawodnictwie sportowym

Opis stanu
faktycznego

W latach szkolnych 2009/2010 i 2010/2011 organizowano w systemie całorocznych rozgrywek mistrzostwa szkoły w siatkówce i koszykówce, natomiast w roku szkolnym 2011/2012 mistrzostwa w siatkówce i unihokeju.

W latach tych w pozaszkolnych zawodach sportowych uczestniczyło łącznie 552 (32,2%) uczniów ZSO, z tego w poszczególnych latach odpowiednio: 161, 196 i 195 uczniów, tj. 28,8%, 34,1% i 33,6% ogółu uczniów.

Większość uczniów (145, 121 i 128) uczestniczyła w Mistrzostwach Katowic Szkół Ponadgimnazjalnych i Gimnazjalnych, zajmując m. in.:

- w roku szkolnym 2009/2010: II miejsce drużynowo w narciarstwie alpejskim, III miejsce w koszykówce, III miejsce w pływaniu;
- w roku szkolnym 2010/2011 odpowiednio: V miejsce w koszykówce, III drużynowo w narciarstwie alpejskim, III w pływaniu;
- w roku 2011/2012 V miejsce w koszykówce, II miejsce w narciarstwie alpejskim, I miejsce w siatkówce.

Ponadto uczniowie ZSO zajmowali czołowe lokaty w szkolnych Mistrzostwach Śląska w brydżu sportowym (np. w roku szkolnym 2009/2010: I miejsce w kategorii chłopców i dziewcząt gimnazjów i V miejsce chłopców i dziewcząt liceów).

Od 1975 roku Szkoła jest organizatorem Turnieju o Memoriał prof. Kazimierza Zientarskiego. Rozgrywki obejmują siatkówkę i koszykówkę chłopców i dziewcząt (cztery turnieje w roku szkolnym). W zawodach biorą udział cztery szkoły licealne.

W kontrolowanym okresie Szkoła współpracowała z: Katowickim Stowarzyszeniem Brydżowym *Senior* (rekrutacja spośród uczniów osiągających sukcesy w rozgrywkach wojewódzkich), AZS AWF Katowice (nieodpłatne korzystanie z bazy lekkoatletycznej), UKS „Konopa” (sparingi siatkarskie), Sekcją Petanque przy Stowarzyszeniu *Dom Miasta Saint-Etienne* w Katowicach (nauka zasad gry i treningi).

(dowód: akta kontroli, str. 205-208)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze.

4. Tworzenie i przestrzeganie bezpiecznych warunków realizacji zajęć wychowania fizycznego

4.1 Okresowe kontrole obiektów sportowych należących do Zespołu Szkół

Opis stanu
faktycznego

Dyrektor Zespołu Szkół, zgodnie z § 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²³, dokonywał każdego roku przeglądu obiektów

²³ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm., zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkole”.

należących do ZSO. W protokołach kontroli stwierdzono m.in., że stan sali gimnastycznej umożliwia prowadzenie w niej zajęć. Protokoły z przeprowadzonych kontroli były przekazywane do organu prowadzącego, zgodnie z § 3 ust. 2 ww. rozporządzenia.

Przeprowadzone w trakcie kontroli NIK oględziny wykazały, że stan obiektów sportowych jest dobry. W miejscach wyznaczonych do uprawiania ćwiczeń fizycznych, tj. w sali gimnastycznej, na jej zapleczu, gdzie znajdowało się urządzenie do ćwiczeń siłowych i na boiskach szkolnych umieszczono tablice informacyjne określające zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego zgodnie z § 31 ust. 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach. ZSO posiada certyfikaty na użytkowane urządzenia i wyposażenie sportowe.

Nauczyciele wychowania fizycznego na początku każdego roku szkolnego zapoznawali uczniów z zasadami bezpieczeństwa na lekcjach wychowania fizycznego, zgodnie z § 31 ust. 7 ww. rozporządzenia i odnotowywali ten fakt w dziennikach lekcyjnych.

(dowód: akta kontroli, str. 272-276)

4.2 Sposób i zakres zapewnienia uczniom pomocy medycznej

Opis stanu
faktycznego

Nauczyciele wychowania fizycznego posiadali zaświadczenia o przeszkoleniu w zakresie udzielania pierwszej pomocy zgodnie z § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach. W pomieszczeniu nauczycieli wychowania fizycznego znajdowała się apteczka zaopatrzona w środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy, a także instrukcja o zasadach udzielania tej pomocy, zgodnie z § 20 ww. rozporządzenia. Dyrektor zapewnił uczniom profilaktyczną opiekę pielęgniarki szkolnej zgodnie z § 8 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą²⁴. W ZSO funkcjonował gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, w którym pielęgniarka szkolna, trzy razy w tygodniu, diagnozowała potrzeby zdrowotne uczniów i przeprowadzała badania profilaktyczne. Dyrektor podał, że pielęgniarka szkolna pełniła również opiekę zdrowotną podczas imprez sportowych organizowanych przez ZSO oraz w trakcie trwania egzaminów gimnazjalnych i maturalnych.

(dowód: akta kontroli, str. 235, 93, 236)

4.3 Wypadki podczas zajęć wychowania fizycznego

Opis stanu
faktycznego

Według *Rejestru wypadków uczniów* w ZSO doszło w latach szkolnych 2005/2006-2011/2012 do 63 wypadków na zajęciach wychowania fizycznego, z tego w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 wydarzyło się 19 wypadków, tj. odpowiednio: 8, 9 i 2 wypadki. Jako przyczyny wypadków w szkolnej bazie systemu informacji oświatowej²⁵ odnotowano nieuwagę i nieumyślne uderzenia. Dyrektor ZSO prowadził *Rejestr wypadków* zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach. Po każdym wypadku powoływany przez Dyrektora ZSO zespół powypadkowy²⁶ sporządzał protokół powypadkowy, zgodny z wzorem ustalonym w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach.

(dowód: akta kontroli str. 209, 210, 211-216, 217-218, 224-225, 228-234)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

²⁴ Dz. U. Nr 139, poz. 1133.

²⁵ Zwanej dalej „SIO”.

²⁶ W składzie zespołu uczestniczyli: specjalista ds. bezpieczeństwa i higieny pracy i koordynator ds. bezpieczeństwa.

1. O wypadkach na lekcjach wychowania fizycznego w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 nie zawiadamiano niezwłocznie organu prowadzącego, co było niezgodne z § 41 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach. Zawiadomień tych dokonano w dziewięciu przypadkach od 3 do 20 dni po wypadku, a w dziesięciu od 21 do 127 dni.

(dowód: akta kontroli str. 226, 227)

Dyrektor ZSO podał, że wszystkie odnotowane wypadki były lekkimi, a organ prowadzący informowano niezwłocznie po dokonaniu ustaleń ich okoliczności i zakwalifikowaniu jako wypadki osób pozostających pod opieką szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 219, 221)

2. Dla 13 spośród 19 wypadków, które zdarzyły się w ZSO podczas zajęć wychowania fizycznego w latach 2009/2010-2011/12 protokoły ustalające ich okoliczności i przyczyny sporządzano po wymaganym terminie (do 14 dni od uzyskania zawiadomienia o wypadku), tj. po 17 do 104 dniach, nie podając w nich przyczyn opóźnienia w dokonaniu tych ustaleń. Naruszało to postanowienia § 9 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie ustalenia okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy²⁷

(dowód: akta kontroli str. 226, 227)

Dyrektor ZSO wyjaśnił, że niepodanie w protokołach powypadkowych przyczyn opóźnienia ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku wynikało z braku tego obowiązku w rozporządzeniu w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach.

(dowód: akta kontroli str. 219, 221)

Za powstanie powyższych nieprawidłowości odpowiedzialność ponosi dyrektor ZSO, który zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 5a ustawy o systemie oświaty wykonuje zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.

3. W bazie danych SIO na dzień 30 września 2011 r. nie ujęto wypadku, któremu uległ podczas zajęć z wychowania fizycznego w dniu 6 czerwca 2011 r. uczeń klasy G IIIa²⁸, co było niezgodne z § 7 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 16 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowego zakresu danych w bazach danych oświatowych, zakresu danych identyfikujących podmioty prowadzące bazy danych oświatowych, terminów przekazywania danych między bazami danych oświatowych oraz wzorów wydruków zestawień zbiorczych²⁹.

(dowód: akta kontroli, str. 223-225, 233, 246)

Za powstanie powyższej nieprawidłowości odpowiedzialność ponosi dyrektor ZSO, który stosownie do art. 7 ust. 6 pkt 1 ustawy z dnia 19 lutego 2004 r. o systemie informacji oświatowej³⁰ odpowiadał za wykonanie obowiązków wynikających dla podmiotów prowadzących bazy danych SIO

²⁷ Dz. U. nr 105, poz. 870 zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie wypadków przy pracy”, w związku z § 52 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach.

²⁸ Wypadek został zaewidencjonowany w Rejestrze Wypadków Uczniów w roku szkolnym 2010/2011, poz. 9, nr protokołu 9/2010/2011.

²⁹ Dz. U. Nr 277, poz. 2746, ze zm.

³⁰ Dz. U. Nr 49, poz. 463, ze zm.; ustawa uchylona z dniem 30 kwietnia 2012 r.

z art. 7 ust. 1 ww. ustawy polegających na sprawdzeniu kompletności, poprawności, zgodności ze stanem faktycznym danych gromadzonych przez nie w bazach danych oświatowych. Nierzetelne dane bazy SIO Zespołu Szkół wpływały na nierzetelność danych na dalszych poziomach integracji SIO.

Dyrektor ZSO wyjaśnił, że niewykazanie ww. wypadku w szkolnej bazie SIO wynikało z przeoczenia specjalisty ds. bhp.

(dowód: akta kontroli, str. 219, 221)

4. W 17 (spośród 19) protokołach powypadkowych z lat szkolnych 2009/2010-2011/2012 brak było potwierdzenia zaznajomienia się rodziców/opiekunów poszkodowanego ucznia z jego treścią oraz z innymi materiałami postępowania powypadkowego. Zgodnie z § 45 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach z treścią protokołu powypadkowego zaznajamiania się rodziców/opiekunów ucznia, przy czym czynność ta wymaga formy pisemnej³¹.

Dyrektor ZSO wyjaśnił, że rodzice poszkodowanych uczniów byli informowani o konieczności odbioru protokołu w celu zapoznania się z jego treścią, podpisania dokumentu oraz z możliwością złożenia zastrzeżeń w ciągu 7 dni. Jednak rodzice prosili o wydanie dokumentu swojemu dziecku, które potwierdzało odbiór podpisem. NIK zwraca uwagę, że wg postanowień § 46 ust. 1. ww. rozporządzenia protokół powypadkowy doręcza się osobom uprawnionym do zaznajomienia się z materiałami postępowania powypadkowego.

(dowód: akta kontroli str. 211, 216, 217-218-219, 222)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność w badanym obszarze.

5. Aktywność nauczycieli wychowania fizycznego w zakresie doskonalenia zawodowego oraz skuteczność nadzoru pedagogicznego w dziedzinie wychowania fizycznego

5.1 Stan zatrudnienia w ZSO i kwalifikacje zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

Według stanu na 31 marca 2012 r. w ZSO było zatrudnionych pięcioro nauczycieli wychowania fizycznego, w tym czworo dyplomowanych i jeden kontraktowy.

Wszyscy nauczyciele posiadali kwalifikacje do nauczania w szkole gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej, legitymując się wyższym wykształceniem³² z przygotowaniem pedagogicznym zgodnie z § 2 ust. 1 i § 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można

³¹ Zgodnie z wzorem protokołu powypadkowego, określonym w załączniku nr 1 do rozporządzenia, zaznajomienie rodzica/opiekuna z protokołem powypadkowym dokumentowane jest złożeniem przez niego podpisu potwierdzającego powyższą czynność (pkt 13 protokołu).

³² W zakresie wychowania fizycznego.

zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli³³.

Posiadali również dodatkowe kwalifikacje i uprawnienia: licencjonowanego fizjoterapeuty oraz instruktora rekreacji ruchowej w zakresie aerobiku i gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej (jedna osoba), instruktora kl. I w rekreacji ruchowej i instruktora lekkiej atletyki i pływania (jedna osoba) oraz trenera II klasy w rugby (jedna osoba).

(dowód: akta kontroli, str. 277, 278-279, 226-227)

5.2 Kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego.

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą wszyscy nauczyciele wychowania fizycznego zatrudnieni w ZSO uczestniczyli łącznie w dwunastu formach doskonalenia dotyczących prowadzonego przedmiotu. W roku szkolnym 2011/2012 ww. nauczyciele wzięli udział w sześciogodzinnym seminarium *Nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego w szkołach ponadgimnazjalnych*.

(dowód: akta kontroli, str. 280-282).

5.3 Nadzór pedagogiczny sprawowany przez Dyrektora Zespołu w zakresie wychowania fizycznego

Opis stanu
faktycznego

W *Planie nadzoru pedagogicznego* na rok szkolny 2010/2011 zaplanowano ewaluację *wdrożenia nowej podstawy programowej w gimnazjum* w zakresie dopuszczania programów nauczania i rozpoznania potrzeb nauczycieli w realizacji tej podstawy. W *Planie nadzoru* na rok szkolny 2011/2012 zaplanowano ewaluację zajęć z wychowania fizycznego w zakresie sposobu ich realizacji w formach proponowanych do wyboru przez uczniów. Dyrektor ZSO, odnosząc się do kwestii sprawowania nadzoru pedagogicznego stwierdził, że przyczyną nieprzeprowadzenia zaplanowanych ewaluacji była pozytywna opinia doradcy metodycznego o sposobie realizacji zajęć czwartej godziny wychowania fizycznego oraz niesporządzenie przez wszystkich nauczycieli wychowania fizycznego diagnozy na zakończenie cyklu kształcenia.

(dowód: akta kontroli, str. 50, 298-301, 303-308)

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 Dyrektor przeprowadził trzy obserwacje zajęć z wychowania fizycznego (spośród czterech zaplanowanych) w zakresie: sprawdzenia umiejętności i kompetencji nowoprzyjętego nauczyciela, oceny pracy nauczyciela stażysty ubiegającego się o stopień nauczyciela kontraktowego oraz sprawdzenia realizacji zadań o charakterze twórczym. W wyniku obserwacji Dyrektor zwrócił uwagę na konieczność uatrakcyjnienia sposobu prowadzenia zajęć, zwiększenia aktywności udziału uczniów na lekcji oraz zwiększenia ilości zadań o charakterze twórczym.

(dowód: akta kontroli, str. 292)

³³ Dz. U. Nr 50, poz. 400, ze zm.

5.4 Nadzór zewnętrzny nad działalnością Zespołu Szkół w zakresie wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 Śląski Kurator Oświaty nie przeprowadził w ZSO ewaluacji z zakresu objętego kontrolą NIK. Nie były również przeprowadzane kontrole doraźne nad działalnością Zespołu Szkół w zakresie wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli, str. 283, 284-291)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze.

6. Wyniki badania ankietowego³⁴

Większość badanych uczniów – 117 (71%) podało, że lubi zajęcia wychowania fizycznego. Prawie połowa uczniów - 81 (49%) często poza szkołą uprawia dyscypliny sportowe lub ćwiczy rekreacyjnie, natomiast *rzadko* 16 uczniów.

Uczniowie stwierdzili, że podczas zajęć wychowania fizycznego preferowane były takie aktywności jak: gry zespołowe (156 wskazań, tj. 95% ogółu odpowiedzi), ćwiczenia gimnastyczne (129 wskazań - 78%) i lekkoatletyka (128 wskazań - 78%).

Większość uczniów (154, tj. 93%) uważa, że zapoznano ich z zasadami bezpiecznego wykonywania ćwiczeń na lekcjach wychowania fizycznego, natomiast ośmiu (5%) było odmiennego zdania. Spośród osób, które uznały, że zapoznano je z powyższymi zasadami, 142 stosowało je na zajęciach z przedmiotu.

Większość uczniów (127 osób, tj. 77%) podała, że *zawsze* lub *raczej zawsze* dostosowywano stopień trudności i intensywności ćwiczeń do ich aktualnej sprawności fizycznej i możliwości fizycznych, natomiast trzydziestu dziewięciu uczniów (23%) stwierdziło, że *nigdy* lub *czasami*.

Przypadki unikania udziału w lekcjach wychowania fizycznego były spowodowane w opinii uczniów: nieciekawie prowadzonymi zajęciami (czterdzieści sześć wskazań spośród ogółem 112), zbyt trudnymi (intensywnymi) ćwiczeniami przewyższającymi ich możliwości (dwanaście wskazań), innymi przyczynami (pięćdziesiąt cztery wskazania), w tym: zniechęceniem (osiemnaście wskazań), nieodpowiednią godziną zajęć (szesnaście wskazań), złym samopoczuciem (sześć wskazań), brakiem siły (cztery wskazania), lenistwem, postawą nauczyciela (po trzy wskazania), przykrymi komentarzami ze strony rówieśników lub nauczyciela oraz stresem (po dwa wskazania).

W opinii trzydziestu pięciu uczniów (21%) ocenianie ich osiągnięć z wychowania fizycznego było niesprawiedliwe (stu trzydziestu czterech uczniów było przeciwnego zdania). Zdaniem dziewięćdziesięciu jeden uczniów (55%) udział w szkolnych zajęciach wychowania fizycznego w niewielkim stopniu przyczynił się do zwiększenia ich sprawności fizycznej.

(akta kontroli str. 316-318, 319-321)

W opinii 95 rodziców/opiekunów (90%) ZSO zapewniał bezpieczne warunki na zajęciach wychowania fizycznego, 50 rodziców/opiekunów (47%) potwierdziło, że znało wymagania edukacyjne stanowiące podstawę oceniania osiągnięć dziecka. W 54 przypadkach (51%) rodzice/opiekunowie byli systematycznie informowani o postępach syna/córki z wychowania fizycznego, w 59 przypadkach (56%)

³⁴ W badaniu wzięło udział łącznie 165 uczniów kl. III Gimnazjum i Liceum oraz 106 ich rodziców/opiekunów.

stwierdzili, że udział syna/córki w ww. zajęciach przyczynił się do zwiększenia sprawności fizycznej.

(akta kontroli str. 322-323, 324-325)

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁵, wnosi o:

1. **Zapewnienie pełnej realizacji w Gimnazjum wymagań szczegółowych wychowania fizycznego, określonych w podstawie programowej.**
2. **Dostosowanie Przedmiotowego Systemu Oceniania z wychowania fizycznego w ZSO do wymagań rozporządzenia w sprawie oceniania.**
3. **Zapewnienie zgodności ze stanem faktycznym szkolnej bazy danych SIO w zakresie wypadków uczniów.**

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli Delegatury w Katowicach, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 30 stycznia 2013 r.

Kontroler
Stefania Zalewska
specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach
z up. Wicedyrektor
Eugeniusz Rejman

³⁵ Dz. U. z 2012 r., poz.82, zwana dalej „ustawą o NIK”.